ప్రసంగాదుపేతయేనమః అనుమితిలక్షణస్యైక కార్యానుకూలత్వసంగత్యా పక్షధర్మతాం నిరూపయతి తదూ
హే వ్యాప్తిత్వసందిగ్ధేతి యత్రసాధ్యస్య యాదృశసంబంధావగాహినిర్ణయనివృత్త్యా యస్య సంశయః స

వ్యాప్త్యనంతరం పక్షధర్మతా నిరూప్యతే తత్ర న తావత్సందిగ్ధసాధ్యధర్మత్వం పక్షతా సం
దేహోన విశేషణం పరామర్శాత్పూర్వం లింగదర్శనవ్యాప్తిస్మరణాదినా తస్య నా
శాన్నోపలక్షణం అవ్యావర్తకత్వాపత్తేః ॥

తత్ర తాదృశసంబంధేన సాధ్యానుమితౌ పక్షతేత్యర్థః కింతేన న పక్షే సాధ్యవిశేష్యకసంశయాపనున
మః న వా సంబంధాంతరేణ సందేహనిర్ణీతసంబంధేన పక్షత్వం న వా తమఃప్రభృతిషు సమవాయేనాత్మా
దిసాధనే తద్వైకల్యం ॥

క్షం శంయయోంవృతాం సిరోక్ష్యతి నాపి తేశాధకబాధకమానేస్సిద్ధి బాధాకే వలాన్సని మపక్ష నిశ్చిత్వం తాభా
నాపి శాధక బాధకమానాభావః వృభయాభావస్య కత్యకస వృదిస తాపల్ నావృభావద్వయం స్తథా
తథా బాధకమానాభావస్య వృథక్ తాపల్ ప్రదాదికవక్ష త్వేవి బాధహే త్వసి ఖ్యదేరావశ్యక్ తాపల్
నాపి శాధకమానాభావః శ్రోత వ్యోమంతవ్య ఇతిశ్రు త్యాక్షమాన విషయశ్రవణానంతర
మానుమాన బోధనాల్ శ్రుతిపక్షదృష్టేః వ్యనుమాన దశకే లేవక లింగావగమేపి లింగాంతరేణాను
మానాస్త్రమంత్ర వృత్తావపత్తేభిః రితిశ్రుతేణాల్ అద్వితీషాధయిత్రీతాధాధకరాధక్షపక్షః కథ
థాహి వము ముక్షోః శబ్దాదాత్త్వాన మేధి మనన న వమో క్షాంశాయత్సాస్సిద్ధి విశేషానుమితస్య
యూనకత్వానుమానం ప్రత్యవరికేల్లిత మప్యర్థగమనే వానే నసలుభుత్వం తత్కరణకాన మీరణేద
ష్టేచ త్వాకి గాతమనుమిమతే కనుమవం తార ఇతివా చస్పతి వచనయోరవిరోధకి అనుమితాస్త్వద్వి
కహాఖ్యం తదుపపత్తిరితి వెన్న కుంజే హేవత్వరా వ్యక్తాగా పూర్వం సిషాధయిశేం వరాలప్పేలభావాలయో
వవృతి యోన్వృధి కవనులభూం బాధకి ॥౧॥ శ్రీరామం కమయామేంయమరామ టసవేశినాం॥ ఆ
త్మారామాఖిరా మేశం స్మరామంశమనోయక్షం ॥ శ్రీరామాయుపరమాత్మనేనమః ॥ శ్రీ రస్తు

నను తత్రాపి పునరనుమిత్సా తత్ర పరామర్శాంతరం స్మరణాత్మకాద్వా పరామర్శాదనుమితిస్స్యా ధనతా విషయకానుమిత్సా తతో అనుమితిరితి ఫలబలాత్కల్పితమత ఆహ సిషాధయిషేతి నను

౨ సిషాధయిషావిరహేపి ఘనగర్జితేన మేఘానుమానాత్ కృష్ణకారణాధీన పరామర్శబలేనా నపేక్షితానుమాన

నుమితిజనకత్వేన పక్షతా న సాపక్ష్యబత్వనిష్టే పక్షులభేతి పాప్యం తత్పశ్యేనితలప్రైనానిష్టాన తాప్యమపిపక్షతా త్రపక్షంగాలేనవతత్వశ్చక్తి దానం నతజ్ఞ నత్వం తద్ధినతద్వ్యాగతా అనపాంగూలేన తదుపధానం అనుమితిపూ ర్వం తదభావాలేన తత్వాసమ [illegible] పధానం కారణమాత్రస్య పక్షతా పక్షేనిషేపప్రషంసాలోకేషప్యెంస్యద్భావాల్ త దానం తామ శ్రీవిరహాప్రయోజక వృత్తికే ప్రతియోగి సత్వకారణస్య వక్తవ్యతా పాతాత్ప్ర ౨ ౨

ಸಿಷಾಧಯಿಷೇತಿ । ಯತ್ರ ಅನುಮಿತ್ಸಾನಂತರಂ ಸಾಧ್ಯವ್ಯಾಪ್ಯ ಪಕ್ಷಧರ್ಮವಿಶಿಷ್ಟ ಪಕ್ಷಸ್ಮರಣಂ । ಅನುಮಿತಿ ಪ್ರಾಗಭಾವಕಾಲೀನತ್ವಂ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ ಪಕ್ಷಸ್ಮರಣಾದ್ಯಾಃ

ಮಣೌ ತು ಸಿಷಾಧಯಿಷಾ ವಿರಹ ಸಹಕೃತ ಸಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವೋ ಯತ್ರ ಸ ಪಕ್ಷಃ । ತೇನ ಸಿಷಾಧಯಿಷಾ ವಿರಹ ಸಹಕೃತಂ
ಪ್ರಮಾಣಂ । ಯತ್ರಾಸ್ತಿ ಸ ನ ಪಕ್ಷಃ । ಯತ್ರ ಸಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣೇ ಸತ್ಯಪಿ ಸಿಷಾಧಯಿಷಾ । ಯತ್ರ ಚೋಭಯಾಭಾವಸ್ತ
ತ್ರೋಭಯಥಾ ಭಾವೇ ಪಕ್ಷತ್ವಂ । ಯದ್ಯಪಿ ಪಕ್ಷತ್ವಸ್ಯ ಕೇವಲಾನ್ವಯಿತ್ವಾನ್ನ ಸ್ಯಭೇದಕತ್ವಂ । ತಥಾಪಿ ಪಕ್ಷಪದ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿ
ಮಿತ್ತಮುಕ್ತಂ ಇತಿ ಚಿಂತಾಮಣೌ ~~ಮುಕ್ತಮುಕ್ತಂ~~ ಪಕ್ಷತಾ ರಹಸ್ಯಂ ॥ ಶ್ರೀ

ಶಿರೋ॰ ಪಕ್ಷತಾ॰

ಅನುಮಿತ್ಸಾ । ಅನುಮಿತ್ಸಾ ಪ್ರಯೋಜಕಾಲೀನತ್ವಂ ಸ್ವವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಮರಣಾದ್ಯಾ । ಅನುಮಿತ್ಸಾಕಾಲೀನತ್ವಂ ಶ್ರೀ ದ್ವಿತೀಯ ಸಂಗ್ರಹ ಲಕ್ಷಣ ಸಹಕೃತ ತತ್ತ್ವ

అథ పక్షతా

తద్వ్యాప్యవిశిష్టపక్షప్రత్యక్షం తదసంశయం బాసుమిత్యై తత్రాపక్షతా సంశయోః సహాప్యకాం కంసాధకమానవిశేషణాం భాద్రైషా

౧౨౫ ప్ర చకరాద్యవిశిష్టశత్రుక్షత్రివంయ ప్రకాత్రికానుమితివిషయీభూతయోర్వ్యంచిద్రూపకరం జ్ఞానం జాయతామితి భూయా

మభిసిద్ధిసత్త్వే అనుమిత్యనుత్పాదాదనుమితిం ప్రతికారణీభూయామపి ప్రత్యక్షాద్యుక్తిత్రికం వర్తితే పక్షజ్ఞానం జాయతామితి భూ

యాం ప్రత్యక్షాద్యసంశరమనుమిత్యనుత్పాదాద్భూయా ద్వయోరిత్యాద్యభీయాసక్తైః ప్రత్యక్షాద్యనుమితిః భూయాద్యతదిభూభావసమ

దాయ ప్రవిశేషణాద్యభీయాయా అనుసమే పక్షేః ధూమేనానుమినుయామితి భూయామాలోకపరామర్శాద

సత్త్వేపి సిద్ధ్యాదినానుమితిస్త్రాంసిద్ధిసత్త్వే తత్రానుమితివారణాయ తల్లింగకానుమిత్సా తద

న్యేవ మాత్రతం సకానుమిత్సాతిరిక్తాఅనుమిత్సావాపాయ్యలింగవిశేషేణాపినియంత్రితం

పక్షత్వం ఉత తల్లింగకానుమిత్సాసిద్ధికాత్సతల్లింగకానుమిత్సావిరహవిశిష్టాం స్వలింగకానుమి

త్సైవ ప్రతిబంధికా ॥

తదత్ర వివక్షాత్ లింగకానుమిత్సాయా మిళితజ్ఞానసత్త్వేన ప్రతిబంధికా

సిద్ధ్యభావసాధ్యవత్తా

సాధకమానం సాధ్యవత్తా నిశ్చయః పక్షాణామయ్యలాఘవదినా పక్షతే [redacted] తేజస్యాదినావవచ్ఛేదవపి పక్షతత్వే సిద్ధేః
న తత్ర పక్షత్వేన పత్రస్యానుమితిః ధర్మిత్వసాధ్యత్వయోరవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రవేశనే యదివ పక్షత ఖా
త్వసాధ్యానాధికరణత్వేన ఏకత్ర సాధ్యసిద్ధావపి వినానుమిత్యా మనవత్ర తాదృశానుమితిరనుభావికీ తదాధ
రవిశేషోపి నివేశ్యానావళధారి పక్షతావచ్ఛేదకసామానాధికరణ్యేన [redacted] సాధ్యసిద్ధావపి త
దవచ్ఛేదేన అనుమితిదర్శనాత్ పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛేదేనానుమితిం ప్రతి తదవచ్ఛేదేన సిద్ధేస్తత్సామా
నాధికరణ్యమాత్రేణానుమితిం ప్రతి చ సిద్ధిమాత్రస్య విరోధిత్వం ఇత్థం చలింశభేదస్యాయోప్యనుస
సరణీయః సాధ్యవిశిష్టకస్య ధర్మాంతరపక్షవిశేషకానుమితిం ప్రామాణికత్వేతాం ప్రతి పక్షవి
శిష్టస్యైవ సిద్ధిర్విరోధినీ ఏవం పక్షవిశిష్టస్య ధర్మాంతరమపి సాధ్యవిశిష్టకానుమితిర్జాయతే

(సిద్ధేః)

తులన్వాయాత్సమానాకారక ప్రతిబంధకత్వే పుశలవసానాత్తాదృశానుమితింప్రతిసిద్ధిమాత్రం
విరోధిస్యాత్ప్రసిద్ధేశ్చవహ్ని అత ఏవ ప్రసిద్ధసాధ్యకస్థలే పక్షే విశేష్యకత్వేనానుమితిశనభూయత
ఇతి అత్రపవ్యాప్తిస్మరణాదినా పూర్వానుమితౌ నాశే పరామర్శకాలే పసిద్ధిసత్వేఽనుమిత్యాంత
౪ రోత్పత్త్యాపానుమితిస్త్వైవకారణీభూతపక్షవిశిష్టాభావక్షలక్షం దిత్తేతిత్వయాపాధ్యాయాః అన్యే
తు ద్విత్రక్షణాంతరితాయామపి అనుమిత్సాయామనుమితి దర్శనాదనుమిత్సాయాం స్వాతా
వ్యవహితోత్పత్తిక్షణాంతరస్యైవ విశేష్యసిద్ధిసత్త్వాపాదః అనుమితేర్పూర్వత్రక్షణాంతరానుమిత్యసు
౫ త్పాదిదివసాదివిలంబేనేంద్రియాదినా నిర్ణీతే సిద్ధిసాధ్యలింగపరామర్శాదనుమితిప్రసంగాత్

క్షింప్తనుమిత్యనంతరం లింగదర్శనాదిక్రమేణ యావతాకాలేనోత్పన్నతః పరామర్శో
జాయతే తావానేవ కాలః ఫలబలేన తథా కల్పనాత్ అథవా కాఽనుమితేః పూర్వం తదనంతరమ
నుమితానాంశేపి సిద్ధాంతత్వం యావత్కాలమధికానుమితిర్జాయతే తావానేవ కాలోఽనుమి
త్యుపలక్షితః యదిచాసిద్ధ్యనంతరం తన్నాశేపి ద్వితీయక్షణమధికవినానుమిత్యామనుమి
త్యనుత్పాదోఽనుభవసిద్ధః [redacted] తదాసిద్ధ్యాది తావానేవ సమయ ఉపలక్షణీయః
విశిష్యక్షణనియమస్తు అవహిత్రైః కరణీయ ఇతి వదంతి అత్ర చ యత్ర సాధ్యనిర్ణయో
జ్ఞానంతరం కోటిద్వయోక్తేన్నాయేన సాధ్యతదభావవ్యాప్యవిశిష్టపక్షస్య ప్రత్యక్షం సంశయాణాం వా యత్ర సాధ్య

దీధితిపక్షతా
వాదః

తదావవపవధర్మతాదృశవ్యాపవధర్మాంతరవిశిష్టపక్షస్య తత్పక్షకతత్సాధకతదావవపవవత్త్వానుమిత్యావి
ష్టే సాధనతాయాస్త్రైకంస్మరణం తతక్త్వయోరనుమితౌ స తతః సాధకతదావపవ్యవత్త్వానుమితిస్తత్ర తదనం
తరంమనుమితిప్రసంగశ్చ యోగ్యతావివక్షణే సవక్షుతరామేవేతి తదిచ్ఛావిషయసిధనుపపత్తే తత్త్వం త
శ్రో. ద్విశేషణాం పక్షసాధకభిదేన వపక్షేంశాభిదాత్వాభావే పృథగేవ కార్యకారణభావః తథాచ యత్ర
సిధనం తరంక్షదాప్యనుమితిర్నజాతా తత్ర సిధభావమాత్రం కారణం న తు తత్రేచ్ఛానివేశోపిసా
రవాత్ప్రయోజనాభావాత్తేనయత్రపక్షే యత్సాధ్యకానుమితౌ కస్యాపీచ్ఛాన జాతా తత్రోక్తసాధ
రంన్యామాత్రసంపాదనాయేచ్ఛానివేశనం యాక్షోసోపాదేయః యత్తు సిషాధయిషావిరహావి

స్వసమానాధికరణా

విశిష్టస్య పక్షేణావ్యవహితోత్తరక్షణోత్పత్తికానుమితిత్వఖండన్యాయాం సిద్ధిః సిషాధయిషావిరహవిశిష్టాయాస్త
స్యాః అభావః పక్షతా అథ తృతీయపక్షేణావ్యవధాయక ద్వితీయపక్షేణా ఏవావ్యవహితత్వపర్యవసా
నాత్తృతీయావిరహలక్షణేన సిద్ధిసిషాధయిషానుమితయస్తత్ర ద్వితీయపక్షేణ పక్షతాసంపత్తయే ద్వితీయ
సిషాధయిషావిరహో విశేషణావశ్యం సిద్ధిః త్రైధవింకస్తు స్వపక్షేణాసక్తిమర్థమితి చేత్తత్రక్రమేణ సిషా
ధయిషోత్తరసిద్ధిః సిద్ధపరామర్శానుమితయస్తత్ర తృతీయపక్షేణైవ పక్షతాసంపత్తయేమితి తత్ర
యత్ర అనుమితాసనాశకాలోత్పత్తిస్తత్రైక సిద్ధిరథ చ పరామర్శానుమితి తత్ర పక్షతావిరహప్రసంగాత్ త్రైథమపక్షే అథ
ణాఽపక్షే ద్వితీయస్యైవ ద్వితీయపక్షేణాపక్షే తృతీయస్య వ్యవహితోత్తరత్వం స్వధ్వంసాధికరణాకాల

ధ్వంసానధికరణత్వే సతి సాధ్యాధికరణకాల ధ్వంసాధికరణత్వం వా తాదృశావ్యవహితోత్తరత్వం తథా చ య
త్ర క్రమేణ సిద్ధిసిషాధయిషానుమితయస్తత్ర ప్రథమక్షణే పక్షతావారణాయోత్తరక్షణే ప్రథమవిశిష్టాం
౬ తం ద్వితీయం తు సిద్ధే స్తత్రైవ ద్వితీయక్షణే పక్షతాస్త్వం పత్తయి యద్యపి నరిష్కారనిశ్చాసామగ్రప్రతిబద్ధా
త్వనుమితిం తదా అనుమిత్యవ్యవహితపూర్వక్షణావర్తిసిద్ధిభిన్నసిద్ధ్యభావమాత్రం పక్షతేతి చేత్తథా
ప్యశసిద్ధీనాం తత్తద్వ్యక్తిత్వేనాభావస్య కారణం నిరుక్తరూపవిశిష్టత్వేన వా నాద్యః అనంతకార్యకారణభా
వప్రసంగాత్తాదృశసకలసిద్ధ్యభావసుమిత్తౌ విరహవిశేషణదానస్య వైయర్థ్యాపత్తేర్ల్ తత్తత్సమయసం
బంధవ్యక్తీనాం తత్తత్సమయావచ్ఛిన్నతత్తత్సిద్ధ్యోగాదీనాం వా ప్రతిబంధకత్వప్రసంగాచ్చ నాన్త్యః క్షే

సత్వపిపరామర్శానంతరక్షణస్యాప్యస్తిత్వద్ధేరనంతరమనుమితికస్యాశ్రిన్నే త్వత్రనియమతాభావాత్ నవాకారణ
తావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నస్యమాజాధనకార్యత్వాదావికేంకారణతావచ్ఛేదకక్రమాజానివేశ్యలతథాసత్యవృత్తిక
లావచ్ఛిన్నత్వవిశేషితేనస్వపక్షేణావ్యవహితోత్తరక్షణోత్పత్తికస్వసమానాధికరణానుమితికసవిష
యకత్వేనస్వసమానాధికరణానుమిత్యవ్యవహితపూర్వక్షణోత్పన్నస్వవిషయకత్వేనస్వపక్షేణావ్యవ
హితోత్తరక్షణానుత్పత్తికస్వసమానాధికరణానుమితికభిన్నసవిషయకత్వేనవాకింవాస్వసమా
నాధికరణానుమిత్యవ్యవహితపూర్వక్షణావృత్తిత్వవిశిష్టజ్ఞానత్వావచ్ఛిన్నాకారణత్వంతస్యైవల్ అవ్య
౧౨ వహితోత్తరక్షణే ద్వితీయక్షణే ఇతి నాతిప్రసంగః ఇనఖాదిమేషు పరామర్శత్వేతిక్షణేయత్రవి

కోఽధిస్సిద్ధ్యాదిన్యాసస్తత్రోత్తరక్షణే౽నుమితిర్నస్యాత్పరామర్శనాశ్యోత్పాదితి వాచ్యం అనుమితిసామగ్ర్యా వి
రోధిన్యా విరహేణ తదానీముత్పన్నాద్ధనువ్యవసాయాదేరంతతః సంస్కారాద్యుత్పత్త్యం భవాత్తత్రాంశ్యారజన్యత్వేన
స్ప్రతిబంధ్యత్వాన్నైవ నిరాసాల్ గాఽవ్యదపిస్వసమానాధికరణానుమిత్యవ్యవహితపూర్వవృత్తిత్వావృత్తిభిన్నత్వేన స్వ
2 సమానాధికరణానుమిత్యవ్యవహితపూర్వత్వావనధికరణవృత్తిత్వవిశిష్ట స్వసమానాధికర
ణానుమిత్యుత్పత్త్యనధికరణసమయావ్యవహితపూర్వక్షణావృత్తిత్వవిశిష్టత్వేన వా ప్రతిబంధక
త్వం తదవ్యవహితపూర్వత్వం చ తదుత్పత్తిక్షణోత్పత్తిక్షణధ్వంసప్రతియోగిత్వం న చాత్ర ప్రథమే యత్ర
సిద్ధ్యుత్తరపరామర్శానంతరం సిషాధయిషాయా ఉత్పత్తికాలే తత్పూర్వక్షణే స్వకాలసాధ్యధర్మస్య వినా
శానంతరం చ నానుమితిః తత్ర తదుత్పత్తిసమయే విశిష్ట తత్పూర్వక్షణేనాం స్వస్విశేషితా

తాదృశపూర్వవర్తిత్వే నావిరోధిత్వాదితి వాచ్యం అనవరతక్షుభితస్పందమానాపరిమితపవనాదిపరమాణుషు
తనస్యోనక్షంతానాం తత్కృతి వృత్తీనాం మవిరతమేవ [illegible] మాలోకాలానుత్పాదం [illegible] నాపి తాదృశకల్పనా
సంభవాలోకాకారణాంతరకల్పనే గౌరవాత్ అన్వయవ్యభిచారకం దేహస్య పాకారణత్వప్రసంగ విరోధిత్వా
త్ పుత్రోదయం తాం వా తత్తదాలోకస్థయ విశేషసంబంధా ఏవ తాదృశపూర్వవర్తినఖిలానాం [illegible] త్వా వి
తత్తత్పూర్వకషేయానుమితం ప్రతితత్తదేయానుమిత్యవ్యవహిత పూర్వక్షణోత్పాదనాత్ తాదృశక్షణ
వృత్తిత్వ విశిష్ట తత్పాదనా వాకారణత్వం తథాయోపమానాదేః ప్రమాణానాం తరత్వం భవేదితసర్వ
త్ర అనుమితిసామగ్రీసంభవాత్ విలయేతపవరామర్శతాపాదనా వాకారణత్వం బాధతాపాదనా
ప్రతిబంధకత్వం అనయ్యైవ పరతత్వకార్యం తదేష్వ పీక్ష్యత్యానాం కారణతా [illegible] నాం ప్రతిబం

ధర్మాణాం హేతుతావచ్ఛేదకానాం పక్షధర్మత్వం ప్రసజ్యేత అత ఏవ సాధ్యతాయా అపి ప్రకారో వ్యాప్య
వ్యాప్యత్వాసిద్ధేః సిషాధయిషావిరహవిశిష్టసిద్ధ్యభావస్య అనుమానాతిరిక్తసాధకమానయోశ్చ తత్ర సాక్షా
త్కారణామితి కేచిత్ తన్న సాధకమానం హి సిద్ధిస్వరూపయోగ్యతదుపహితత్వాత్ సమర్థవానాద్యః
౮ పక్షతాదిశక్తేర్వినానుమిత్యనుమిత్యభావప్రసంగాత్ నచ్చేతయః సిద్ధేః పూర్వం తదుపహితత్వాభా
వేన ప్రత్యక్షసామగ్ర్యా అపి అనుమిత్యుత్పత్తేః అనుమానాతిరిక్తత్వస్య వ్యర్థత్వాపత్తేః నత్వన్యతయాః ఆ
నుమితి సామగ్ర్యభావవత్వే సత్ప్రత్యక్షకారణత్వమనుమిత్సావిరహవిశిష్టప్రత్యక్షసామగ్ర్యభావవత్వే సత్యను
నుమితికారణత్వమితి చేన్న అన్యత్రాయోగాత్ సిద్ధ్యనుత్పాదభావవ్యాప్యదర్శనస్య నో ప్రతియోగ్యోః సాంబోద
విరహేణాభావప్రత్యక్షసామగ్రీవిరహే లైపక్షతాస్తైసిద్ధ్యనుత్పాదయోః పక్షణో తదభావానుమిత్యుత్పత్తేశ్చ

కే-౨ మాత్రాణాం వల

వ్యతిరేకిత్వే వస్తుతస్సత్త్వక్షతం తత్ప్రయుక్తాతిరేకశాలిత్వానియమో న ప్రథమ ముక్తి తతాపల్లా షేవా
పక్షప్రతిబంధకమేవ తత్త్వం అనవస్థాబాధాదిరహస్యత్వాంతర్భావప్రసంగాత్ నబాధే మితాప్యవిరహాస్య
ప్రతిబంధకవిశేషణత్వే గౌరవం శాబ్దసిద్ధాంతత్వాభ్యుపగమాత్ జ్ఞానం జాయతామితీచ్ఛయాఽనుమితేరపి
తాపి దాల్ సిద్ధావనుమితివిషయకేచ్ఛావిరహస్య ప్రతిబంధకత్వే సామగ్రీసత్త్వేన తాదృశేచ్ఛాయా
మనుత్పాదాల్ సాధకమానేఽనుమితిత్వాదిప్రకారకేచ్ఛావిరహస్య పృథగేవ విశేషణతాంయా
స్యయాంపి వాచ్యతాపిల్ స్పనివర్తకేత్ర తృష్ణాదిసామగ్రీసమవధానాన్న తాపదినా బతాదృశేచ్ఛయోరనుగమే
ఽతవగౌరవం అన్యతరత్వఘటకాన్యోన్యాభావయోర్విశేష్యవిశేషణభావే వినగమనా ఽభావాత్

దధివిపక్షతావాదః

ఆత్మనిష్ఠస్వసమవాయేనసిద్ధేరభావశ్చకారణంభిన్నభిన్నేనచసంబంధేనతత్తదభావాభావకారణరూ
పేయోః తత్రానుమత్యాం మనోవిశిష్టస్యవస్థారివేతరవిశిష్టస్యమనోయోగాదేః ప్రతిబంధకత్వేయోగా
త్తథాచకథమనుగతరూపేణతయోరభావః కారణం ఏవంసిద్ధేః సిషాధయిషావిరహేణాన
మంప్రవిశిష్టశ[illegible]మేకకాలావచ్ఛేదేన ప్రకాశవృత్తిత్వాంశ్రుతపక్షాదికారణావచ్ఛిన్నంయోగాదేశ్చ[illegible] నా
దృశమితిశ్చామత్రవిశేషాభావస్యహేతుత్వేపి లాఘవాత్[illegible]భావఏవపక్షేవ్యవహారనిమిత్తంఎ
తదేవాభిసంధాయక్ష్రవృత్తినిమిత్తముక్తమితిపక్షతాఫలానుపహితత్వసిద్ధ్యావిరహేవిశిష్టసిధ్యా

వాపేక్షయా బాధాభావస్య లఘుత్వేపి సిద్ధసాధనస్థలే పక్షే వ్యవహారవిరహేణ తాదృశసిద్ధ్యభావస్యైవ వక్తవ్యత్వే
బాధాభావో న నివేశ్యతే గౌరవాత్ విశిష్టసిద్ధ్యభావస్య చాత్రైనిక్షిప్స్యవ హేతుత్వేరితి తస్యాపరం పరాసంబం
ధాదేవ పక్షతాదౌ పక్షేవ్యవహార ఇతి ధ్యేయం । ఏకస్య పుంసోఽనుమిత్సాసత్త్వేప్యన్యస్య తద్విరహేణాప్ర
త్యక్షాదిసామగ్రీసత్త్వేఽనుమిత్స్యనుత్పాదాత్తత్పురుషీయానుమితిం ప్రతి తత్పురుషీయానుమిత్సావి
రహకాలీనతత్పురుషీయసిద్ధిసామగ్రీవిశేషవిరహోఽనన్యగతికత్వేన హేతురుపేతవ్య ఇతి వదం
తి । అథ సిద్ధ్యనంతరానుమిత్సాసిషాధయిషా హేతురస్తు సత్యేవం మణ్యాదిస్థలీయదాహం ప్రత్యు
త్తేజకస్య హేతుత్వాపత్తిః ఉత్తేజకానామననుగతత్వాత్త్రాపి తదభావవిశిష్టమణ్యాద్యభావస్య అనుగత

దీధితిటిప్పణా

ఔ విషా

త్వాదితి చేన్న పురుషదర్శనోననుగమ్యః సిషాధయిషాయాః సిద్ధ్యుత్తరానుమితిత్వంబానుగతానతిప్ర
సక్తం దుర్వచం సిద్ధిస్థితికాలీనాం స్వేతరసిద్ధికాలీనాం వా నానుమితిం ప్రతి హేతుత్వే కల్పనే వినాశి షాధయిషా
ం సిద్ధినాశకాలీనుమిత్యుత్పాదో దుర్వారః ఏకస్య మంత్రః సిద్ధిసత్త్వే న్యస్యాసిషాధయిషాశూన్యాన్నాను
౧౦ మిత్యనుత్పాదప్రసంగః తత్ర తత్పురుషీయతాదృశానుమితిం ప్రతి సిషాధయిషాయా హేతుత్వేనానంత
కార్యకారణభావప్రసంగః అపిచ సిద్ధ్యాశత్వేనాపి సిషాధయిషాం సామాన్యసామగ్రీతోఽనుమితిసా
మాన్యోత్పత్తిప్రసంగాన్న హేత్వంశవిశేషణా మన్త్రం విశేష్యణామానస్య సామగ్ర్యా అనుమితిజనకత్వం నాస్తి నభాస్వత్రాపి
తద్విశేషణాయగ్రహంతరమత్రైతత్కల్పనేపి అతిరికారవంగ్యహేతుజ్ఞాయమానా నాకారసిద్ధ్యుత్తరమేవ న స్యాల్ ౪

నాపన జాయతే తత్కారణాభావాదితి చేల్ నానుమితిసామాన్యం తు స్వాదిపక్షాద్యాసుత్పాదకస్య వినా క్షా
రణాభావమసంభవాత్ కారణ వ్యాపారత్వేన పక్షపక్షకారణాభావస్య పరామర్శస్య కారణత్వావశ్యకత్వేద
క్రాపక్షేతానకారణమితి తు భ్రమః ప్రతిబంధకాంతరాభావవదన్వయవ్యతిరేకశాలిత్వేన హేతుత్వా
ల్ అన్యథా యథాసంభవం నిమిత్తకారణస్య సమవాయికారణత్వవ్యవచ్ఛేదకప్రసంగాల్ అథా
నుమితిసాధారణాస్సిద్ధేః ప్రతిబంధకత్వే తదభావస్యాన్యథాసిద్ధ్యభావవత్ప్రతిబంధకాభావత్వే
న కార్యకాలవృత్తేరేవ హేతుత్వాల్ అనుమితికాలేప దక్షం భవాత్ సాసామాత్పద్యతాం ఇతి చేన్న యత్స్య తే
మన్నాదేః కార్యసమకాలతయాऽన్వయవ్యతిరేకిత్వం తస్యైవ తథాత్వేన హేతుత్వానతుస్య వృత్తస్య

ణారవాల్లాన్వథాసమవా యశారణాక్ష్యశాక్ష్యకహవృత్తి ర్వేనకోతు త్వాల్ శారణావూత్ర క్ష్మతథా
త్వప్రకక్త్వాప్రా భాక్శరావవవిజయేరన్నితి ప్రా బ్రాక రక్ష్య వినాప్యనుమిత్యాం క్ష్పని త్వ రామ శానుమి
౧౧ తిప్రవాహోక్త్యా విరలలక్షణ్యానుభావికే తత్తత్కాలభేదకల్పనాయాం వరానాభావాత్పపక్షతాసాను మితి
హేతుః ప్రకారాంతరానుమితింప్రతి తు సిద్ధసాధనమథాన్తరవిధయా దూషణమిత్యాహుః ౹౹ ఇతి చింతామణి
శ్రీః దీధితౌ పక్షతావిచారః ౹ ౧ శ్రీః (జన్మ) తత్వాః శమము నితకులికం వ దూయత్రనిత్యం హాశాల్లక్ష్మీరిమునివకత్వాలయే నిత్య
మిత్యాం భూయదిత్తి వ ... గులతకు భకంప్రాంప్రతం యద్యయోశాలవ్య శోవా వాక్షుకమధను షౌయౌవ రాజ్యాఖిక్షేకం (గ) శ్రీరా
ధన నామ సంవత్సర మాఘ శుద్ధ ప్రథమాయాం ... లిఖితమిదం పుస్తకం ... శ్రీః శ్రీః శ్రీః

చిం|టే|దీ|పి|రావు

మంగళవారం

శ్రీరామచంద్రాయ నమః ॥ లక్షణోపోద్ఘాతేన విశిష్టజ్ఞానస్య కారణత్వం వ్యవస్థాపయతి పక్షేత్యాది వ్యాప్తిస్మరణే
తి స్మరణాత్వమవిశేషితమ వ్యాపకత్వాల్లాఘవాత్ప్రత్యక్షమోక్షితత్వలాఘవాల్లకల్పనాలాఘవ మాహ పరామ

పక్షధర్మస్య వ్యాప్తి విశిష్టజ్ఞానమితి హేతుకి నమవ్యాప్త్యా తావచ్ఛేదక ప్రకారేణ వ్యాప్తిస్మ
రణం పక్షధర్మతాజ్ఞానం పతథావిధలాఘవాత్పరామర్శహేతుత్వేనావశ్యకల్పనీయత్వాదితి ॥

శ్రీ ॥ ఇతి రామశర్మణో తుతాపాదినాస్యనుమితేః పూర్వం తావద్వ్యాప్యజ్ఞానమవశ్యం పంతప్యం తథా చాతిరిక్తధర్మిణః
తత్రానన్యథాసిద్ధత్వనియతపూర్వవృత్తిత్వయోః కల్పనాపక్షే ఉభయవాదిసిద్ధనియతపూర్వవృత్తినః అనన్యథాసిద్ధత్వ
మాత్రకల్పనాలాఘవమితి ॥

తస్య మూలీభూతా వ్యాప్తిరిత్యాది ప్రకాశనాంతం
ఉపాధ్యాయ తాత్పర్య ... [illegible]

[illegible]

సంశయయోస్తథాం నిశ్చయతా నాపీతి సాధక బాధకమానసిద్ధిః సాధ్యే కేవలాన్వయి నిపక్షే నిష్ఠత్వం తాభావ
నాపి సాధక బాధకమానాభావః కిము భయాభావస్య ప్రతి ఏకస్య త్రైవిధ్యత్వాత్ నాప్యుభయాభావద్వయం తత్రా
బాధకమానాభావస్య పృథక్ త్వాత్ హేతు ఆదేః కుశతే బాధకోత్పన్నద్యాదేరావశ్యకత్వాత్ నాపి సా
ధక ప్రమాణాభావః కింశ్చిత్ తత్ ప్రమాణంత వృత్తిత్వస్య మానవిషయకత్వం జ్ఞానానంతరమాను మా
న బోధనాత్ ప్రత్యక్ష దృష్టేప్యనుమానదర్శనాత్ ఏకలింగావలి వి లింగా .తరేణాను మా
నాఖ్యమంత వ్యాప్త్యోపపత్తిభిరితి ప్రకరణాత్ అథసి సాధ్యమిషిత సాధ్యధర్మా ధర్మిరుషిం తథా
హి ముముక్షోః శబ్దాదాత్మావగమేపి మననస్య మోక్షాయ త్రైగ సిద్ధి విశిష్టానుమితేష్ట
యూన్నతానుమానం అత ఏవ ప్రత్యక్ష పరిశీలితమప్యర్థం అనుమానేన బుభుత్సం
తే తర్కరసికాః న హి కరిణి దృష్టే ఘీత్కారేణ తమనుమిమతే అనుమాతార ఇతి వాచస్పతి వచసో
శవిరోధశ్చ అనుమితౌ న తద్విరహో భావ్యం తదుపపత్తి శివేతి చిన్న సందేహం వత్సామాన్యనాం సాధయి
ప్రతియోధి కవసులభో బాధః ॥ ॥ ఇతి ... ఉపాధ్యాయ ... ॥ ॥
న సారాం తత్త్వజ్ఞి

త్రైగానుమిత్య
ఉపాధ్యాయ ...
ఇత్యపి పాఠః

క్షే

[illegible]

సాధనాధికరణతయేవ సమర్థ అనుమితి తత్పక్షనైకకార్యానుకూలత్వసంగతత్వవిశేషధర్మతాం నిరూపయితుమాహ
పక్షవ్యాప్తిత్వసంబంధేనేతి యత్ర సాధ్యవ్యాప్యయోర్వ్యాప్యసంబంధావగాహిని నిర్ణయనివృత్త్యాయుసంశయః పక్ష

వ్యాప్త్యనంతరం పక్షధర్మతానిరూపణమితి తత్ర సతావచ్ఛిందిష్టసాధనధర్మత్వం పక్షత్వం సందే
హానవిశేషణం పరామర్శపూర్వం లింగదర్శనవ్యాప్తిస్మరణాదినా తత్సంశయాలోనో
ఫలపక్షణం వ్యావర్తకతావత్త్వే ॥

తత్ర తాదృశసంబంధేన సాధ్యానుమితౌ పక్షతేత్యర్థః ఇతి నన పక్ష సాధ్య విశేష్యకసంశయానంతరమపి
సమానసంబంధాంతరేణ సందేహేఽపి నిర్ణీతసంబంధేన పక్షత్వం సమానమప్రభృతి పక్షసమహాయనా
కారణాదినా ధనేత ప్యైకల్ప్యం ॥	॥ శ్రీయుక్త మద్రపురారామంత్రి దండ్రి విభూషితం ॥ శ్రీమద్వినంతస్తుతం నౌమి జగదా